

Mežinieki zaļo grožu gaidās

Latvijas Bizness

NOZARE

Eiropas Zaļais kurss arī Latvijā nozīmē neizbēgamu mežizstrādes apjoma samazinājumu. Jautājums ir tikai, cik iespējams tas būs. Kokrūpnieku interesēs ir saglabāt izejmateriālu pieejamību, turpretī vides organizācijās nevēlas pieļaut, ka mežu saglabāšanas pasākumi ir tikai kosmētiski. Līdzsvaru nāksies meklēt topošajās Meža nozares pamatnostādēs.

GUNTIS ŠČERBINSKIS

Kamēr jaunie meža apsaimniekošanas groži vēl tikai top, daļai meža nozares spēlētāju nervi jau tiek kutināti. Runa ir par Satversmes tiesas (ST) 8. aprīļa nolēmumu, ar ko spēku zaudēja 2022. gadā pieņemtie valdības noteikumi par samazinātu galvenās cirtes caurmēru. Jau uzreiz pēc ST sprieduma meža nozares ļaudis īpašu neapmierinātību pauda par normas atcelšanu ar atpakaļejošu datumu, proti, no 2022. gada vasaras, kad šie Ministru kabineta (MK) noteikumi bija stājušies spēkā. Tika uzsvērts, ka tas sāpīgi trāpīs mazajiem mežu īpašniekiem, kuri zaudēs gan iepriekš likumīgi saņemtos ciršanas apliecinājumus, gan, iespējams, jau iztērēto naudu, ko saņēmuši no ciršanas tiesību pircējiem.

Kad nākamgads nepienāk

"Konsultējot meža īpašnieku, saku, ka šī cirsmā pēc jaunā caurmēra jau ir gata. Viņš izvērtē, kad vajadzēs naudu un nolemj, ka, piemēram, šogad vēl necirtīs, cirtīs nākamgad. Un tas "nākamgads" nepienāk, jo ir ST lēmums," situāciju, kādā nonāca daļa meža īpašnieku, apraksta meža apsaimniekošanas konsultants Kurzemes reģionā Arnis Jumītis. "Ir cilvēki, kas ļoti domojas. Viņi bija rēķinājušies ar šo naudas plūsmu." Viņaprāt, pareizāk būtu jau izsniegt apliecinājumus ļaut izstrādāt, bet aizliegt to turpmāku izsniegšanu. Tam piekrit arī vairāki citi nozares pārstāvji.

"Tie bija spēkā esoši MK noteikumi, uz kuru pamata cilvēks bija saņēmis legālu ciršanas apliecinājumu, viņš bija samaksājis arī valsts nodevu. Un tagad tiek

pateikts – ķepurojies un tiec galā pats," spriež Latvijas Meža īpašnieku biedrības (LMĪB) valdes priekšsēdētājs Arnis Muižnieks. "Diez vai tas vairoja pozitīvu attieksmi pret valsti, bet nedrošības sajūtu par nākotni noteikti palielināja."

"Ja tas mežs līdz šim brīdim nav izstrādāts, tas nozīmē, ka uzņēmumam ir visas tiesības vērsties pret meža īpašnieku, pasakot, ka mūsu līgums vairs nav spēkā, jo radušies šādi apstākļi. Arī ST ir atzinusi, ka tas iespējams," norāda Latvijas Neatkarīgo mežizstrādātāju asociācijas (LNMA) izpilddirektors Artūrs Bukonts. "No otras puses, uzņēmējs saprot, ka meža īpašnieks, kurš tev pārdeva ciršanas tiesības, darija to ar nodomu segt savus izdevumus. Visticamāk, viņam naudas vairāk nav. Un ko tu tur piedzīsi no lauku cilvēka?"

Uz ko jādusmojas?

"Mums žēl, ka radusies šāda situācija, jo īpaši attiecībā uz mazajiem meža īpašniekiem," atzīst Baiba Vitajevska-Baltvilka. Viņa pārstāv Latvijas Dabas fondu (LDF), kurš valdības pieņemtos noteikumus par samazinātu galvenās cirtes caurmēru apstrīdēja Satversmes tiesā. "Mēs izgaismojām problemātiku un vērsāmies ST, kas lēma, kā tālāk rīkoties. Ja meža īpašnieks tagad uz kādu dusmojas, tad viņam būtu jādusmojas uz Zemkopības ministriju (ZM) un Ministru kabinetu, kas izdevuši prettiesisku lēmumu," viņa skaidro. LDF pārstāve arī uzskata par loģisku tiesas lēmumu atcelt prettiesisku normu ar tās spēkā stāšanās brīdi, proti, atpakaļejošu datumu, jo tādā veidā tiek novērsta arī iespējamais zaudējums videi, kas var būt prettiesiskās normas sekas. "Ir svarīgi, kā mēs apstādinām tālāku mežu iznīcināšanu, kas varētu notikt saskaņā ar pirms diviem gadiem pieņemtajiem grozījumiem Ministru kabineta noteikumos, kuri tiek atcelti," uzsver Vitajevska-Baltvilka.

Pēc Valsts meža dienesta (VMD) veiktajām pārbauzēm jaunā caurmēra atcelšanas dēļ kopumā tika anulēti 1019 ciršanas apliecinājumi, neļaujot nocirst 835 hektārus meža. "Tas ir pietiekami daudz," anulēto apliecinājumu apjomu vērtē LNMA pārstāvis Bukonts. "Runa ir par cirmām, kuru kopējā vērtība ir ar sešām nullēm rakstama." Latvijā kopumā ir ap 130 000 meža īpašnieku.

Arī viena ģimene ir daudz

"Ja skatāmies pret kopējo meža īpašnieku skai-

GUNTA ŠČERBINSKA FOTO

Meža nozare atkal krustcelēs – Zaļais kurss liek gan samazināt meža ciršanas apjomus, gan arī palielina pieprasījumu pēc kokmateriāliem, bet nesensais Satversmes tiesas spriedums, atceļot noteikumus par galvenās cirtes caurmēru, nozarē radījis mērenu haosu.

tu, atcelto ciršanas apliecinājumu apjoms nav liels, bet tā uz to nevar skatīties," piebilst LMĪB vadītājs Muižnieks. "Jo kaut vai vienas ģimenes traģēdija jau ir daudz. Par laimi, vismaz pagaidām neesam dzirdējuši, ka tiešām kāds jau būtu nonācis tādā situācijā." Arī Latvijas Kokrūpniecības federācijas (LKF) viceprezidents Kristaps Klauss spriež, ka starp šo tūkstošiem noteikti ir vairāki simti

rīgs – no "ļoti sāpīgi" līdz "tie, kas gribēja, nocirta". VMD pārbaudēs konstatēja, ka, piemēram, 3472 mežaudzes jau ir nocirstas saskaņā ar iepriekš izsniegtajiem apliecinājumiem. Tiem, kuri to nepaguva un kuriem tika anulēti iepriekš izsniegtie ciršanas apliecinājumi, ir tiesības vērsties Valsts ieņēmumu dienestā (VID) un pieprasīt valsts nodevas atmaksu.

"Cilvēki vēl domā, ko da-

tiski palielināta – no pāris eiro iepriekš līdz vairākiem desmitiem eiro atkarībā no cirtes veida un cirtes platības. LMĪB vadītājs rosina turpmāk regulējumā paredzēt iespēju, ka cirtes apliecinājumu var ne tikai anulēt, bet arī apturēt uz laiku. Tad nebūtu ķepāšanās ar nodevu atmaksu. "Tas mežs jau tupina pieaugt, arī koku caurmērs palielinās, un kādā brīdī tas sasniegs to stadiju, kad atkal tajā varēs veikt mežsaimniecisko darbību," viņš skaidro.

"Protams, ka tajā ķēdes posmā cieš tas mazākais, cieš privātā meža īpašnieks," spriež mežkopis Kurzemes un Zemgales reģionā Kristaps Ziverts. "Zinu vairākus cilvēkus, kam vajadzēja uzlabojumus mājai vai atsvaidzināt autoparku. Esi ieguvis ciršanas apliecinājumu, kas ir derīgs trīs gadus, bet vienu rītu ziņās skaties, ka šī atļauja, iespējams, kļūs nederīga."

Arī Meža konsultāciju un pakalpojumu centra (SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs", LLKIC) direktors Raimonds Bērmanis atzīmē, ka tiem meža īpašniekiem, kurus apliecinājumu atcelšana ķēra, tas radīja pamatīgas galvas sāpes. "Bet, būs godīgi, meža īpašnieki, kas savā rīcībā bija apņēmīgāki, paguva cirsmas nozāgēt arī vēl pēc ST sprieduma, kamēr VMD vērtēja situāciju. Tas bija apmēram mēnesi ilgs posms, bet mūsdienu techno-

loģijas ļauj nozāgēt cirsmu dažu dienu laikā." Bērmanis piebilst, ka viņa redzeslokā bijušas arī situācijas, kad meža īpašnieki atmaksājuši naudu par iepriekš pārdotajām ciršanas tiesībām: "Bet mūsu praksē nav gadījumu, kad būtu izraisījušies lieli konflikti vai problēmas, kaut tas bija iespējams."

Ļāvuši efektīvāk saimniekot

"Mūs kā meža īpašnieku kooperatīvu ST spriedums pārāk neietekmēja," skaidro mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības (MPKS) "Mežsaimnieks" valdes loceklis Andis Malējs. "Arī mums bija cirsmas, kuras tika nocirstas pēc samazinātā caurmēra. Bet, kad nāca tiesas spriedums, bija atlikušas tikai pāris neiesāktu cirsmu, kam apliecinājums bija anulējams." MPKS apvieno aptuveni tūkstoš biedru, kas pamatā ir mazie meža īpašnieki, kuriem pieder vidēji 5–50 hektāri meža platību. Malējs skaidro, ka samazinātie ciršanas caurmēri ļāvuši efektīvāk saimniekot, jo vienā reizē cirmā varēts paveikt vairāk, lai pēc tam 10 vai 15 gadus šajā vietā nebūtu jāatgriežas. Taču meža ciršanas apjomu samazinātie caurmēri gan neesot palielinājuši. "Saimnieks grib cirst tajā brīdī, kad tas ir visizdevīgāk, un tas ir tajā brīdī, kad koks ir beidzis savu straujo pieaugšanu," teic "Mežsaimnieka" pārstāvis.

“Būs godīgi, meža īpašnieki, kas savā rīcībā bija apņēmīgāki, paguva cirsmas nozāgēt arī vēl pēc ST sprieduma, kamēr VMD vērtēja situāciju. Tas bija apmēram mēnesi ilgs posms, bet mūsdienu tehnoloģijas ļauj nozāgēt cirsmu dažu dienu laikā. Zinu, ka bija tādi gadījumi.

cilvēkiem sāpīgu situāciju: "Statistika rāda, ka 80% gadījumu privāto mežu izstrāde notiek tieši ar ciršanas tiesību pārdošanu."

Vērtējums par ST sprieduma reālo ietekmi uz meža īpašniekiem ir atšķi-

rīt. Droši vien daļa nosplaudīs un teiks: es neiešu bojāt nervus un ķepāties ar VID, bet daļa droši vien pieprasīs nodevu atmaksāt," pieļauj Muižnieks. Pirms pusotra gada nodeva par ciršanas apliecinājumu tika bū-